

Temaatiline marsruut

Vabaduse lugu Valmieras

Valmiera linn on uhke enam kui seitsme sajandi pikkuse ajaloo üle. Aja jooksul on Valmieras toimunud olulisi sündmusi, mis on mõjutanud ja kujundanud Läti rahva ajalugu ja kultuuri. Siin on elanud ja töötanud palju tähelepanuväärseid inimesi, kes on ennast säästmata aktiivselt tegutsenud, koondanud mõttekaaslasi, et me saaksime elada vabas ja sõltumatus Lätis.

Läti riigi sajanda juubeliaasta projekti „9 linna Vabaduse tänava lugu, regioonide sümbolid ja väärtused“ raames rõhutavad valmierlased veel kord vabaduse olulisust ja vajadust seda kaitsta.

Marsruudi kirjeldus: Marsruut viib huvilisi mööda Valmiera linna objektidest, mis olid olulised nii eelmisel sajandil, kui on ka tänapäeval. See annab rändajale võimaluse tutvuda tuntud vaatamisväärsustega, saades teada olulisi fakte ajalooliselt oluliste isikute ja sündmuste kohta teel vabasse Lätti.

Soovitav aeg: marsruut on avatud aastaringsest

Teekonna pikkus: ~ 3,6 km

Ligikaudne kestus: ~ 1 h (ilma giidi jutustamiseta)

Teekonna alguspunkt: Valmiera Draamateater

Teekonna lõpppunkt: Valmiera Ühtsuse väljak

1. Valmiera teater - Valmiera Läti Seltsi maja

Praegune Valmiera draamateatri hoone on ehitatud 19. sajandi 80ndatel aasatael Valmiera Läti Seltsi majana. Hiljem ehitati hoonele juurdeehitus koos lava ja saaliga, kus 1905. aastal lavastati R. Blaumanise rahva seas populaarsed näidendid "Indrāni" ja "Uguni" („Tuline“). 1923. aastat peetakse Valmiera Draamateatri sünniaastaks. Aastate jooksul on teatrimaja mitu korda ümber ehitatud, kuni see valmis praegusel kujul. Tööd lõpetati 2004. aastal. 1988. aastal lavastati teatris Rainise dramaatiline poem "Daugava", mille käigus esitati esmakordselt M. Braunsi laulu "Päike, äike, Daugava".

GPS: 57.539132, 25.425830

5. Valmiera linnakalmistu - valged ristid

1828. aastal rajati Dzirnava tänava, praeguse Leona Paeglesi tänava poolsele küljele uus kalmistu. 22. juunil 1923 avati Valmiera linnakalmistul I maailmasõjas ja Läti vabastamislahingutes hukkunud sõdurite mälestuseks pühendatud monument. Monumendi löid skulptor Vilhelms Treijs ja sepp Eduards Konča. Linnakalmistule on maetud palju märkimisväärseid Valmieraga seotud inimesi, näiteks luuletajad Jānis Ruģēns ja Rieteklis (Jūlijs Eduards Balodis), maalikunstnikud Teodors Ūders ja Aleksandrs Petrovs, professor Eižens Zimmers, piiskop Ferdinands Valters, pastor Jānis Neilands, arst Georgs Apinis, käija Jānis Daliņš, samuti paljud kohaliku elu ajaloouurijad.

GPS: 57.534218, 25.411282

2. Valmiera Püha Siimoni kirik

Kiriku ehitamise alguseks peetakse aastat 1283. Algselt oli see katolik kirik. 1554. aastal kuulutas Liivimaa esinduskogu juht Valmiera kirikus luteri usuvabaduse Liivimaale, mis piiras katoliiklaste ja uue religiooni pooldajate vahelisi teravaid konflikte. Vabadusvõitluse ajal aitasid Eesti väed Valmiera enamlastest vabastada. Võitluste käigus, 26. mail 1919, tapeti Eesti üliõpilane Viktor Anderson, kellele on kiriku juures avatud mälestustahvel. Kirikus on püstitatud mälestustahvel ka Kārlis Ulmanisele, kes töötas mitu aastat edukalt Kauguri põllumajandusseltsis, mis hiljem nimetati ümber Balti põllumajandusseltsiks.

GPS: 57.5384577, 25.4263711

3. Cēsise polgu õpilaste roodule pühendatud monument - Valmiera reaalkool

Valmiera reaalkool avati 1907. aastal. Seda juhtis pastor Ludvigs Adamovičs, kellest hiljem sai Läti haridusminister. 26. mail 1919 algas Valmiera reaalkooli õpetaja (hiljem - roodu peaseersant) Alfrēds Lukstiņšis eestvedamisel vabatahtlike õpilaste registreerimine Valmiera vabastamisel osalenud Eesti armee õpilasarvud eeskujul tegutses vahingute ja enesekaitsegruppi. Esimene vabatahtlike rühm hoidis linnas korda, valvas ja toetas Eesti üksusi. Juuni alguses õpilased ühinesid ja võitlesid Cēsise polgu õpilaste roodus.

GPS: 57.5363237, 25.4194015

4. Poissmeeste park

1914. aastal otsustasid kaheksa ettevõtlikku valmierlast rajada linna äärealale pargi ning ehitada alkoholvaba puhveti ja raamatulauaga paviljoni - nii sai alguse Poissmeeste pargi ajalugu. 20. novembril 1918 toimusid siin Läti sünnipäeva pidustused, koosolekud, miitingud, kontserdid. Hiljem tegutses pargipaviljonis kultuurimaja, spordikool, pioneeridemaja ja keeglisaal. Nõukogude ajal kutsuti Poissmeeste parki ka kultuuripargiks, Kommunistlike Noorte- ja Keskpargiks, kuid varasemates dokumentides ka Linnapargiks.

GPS: 57.536432, 25.417258

6. Valmiera riigigümnaasium - Valmiera Õpetajate seminar

Aastatel 1902–1917 tegutses Valmiera riigigümnaasiumi praeguses hoones Valmiera õpetajate seminar. Arhitekt Aleksejs Kizelbassi väljatöötatud Valmiera Õpetajate seminari hoone projektis oli esimene korrus mõeldud õpilaste õpetamiseks, teine korrus aga kooli internaadiks, õpetajatele korteriteks ja palvekabeliks. Seminaris valmistati ette uusi õpetajaid. Seal on õppinud ka ühiskonnas tuntud ja lugupeetud inimesed, nagu Leons Paegle, Linards Laicens, Gustavs Klucis jt. 15. septembril 1920 alustasid selles majas õpinguid Valmiera riigigümnaasiumi õpilased.

GPS: 57.532649, 25.408403

7. Barrikaadide mälestuspaik

24. jaanuaril 2002 püstitati 1991 aasta barrikaadidel osalenutele mälestuskivi, mis on valmierlaste jaoks nende sündmuste mälestamiseks eriline koht. Monumendi idee autor oli politseimajor Aleksandrs Melngārs. Mälestuskivi valmistasid skulptor Jānis Sprudzāns, kujundaja Dainis Saulītis ja sellesse graveeritud tarkade sõnade autor on luuletaja Ojārs Vācietis. Valmierlaste mälestuspaiga loomise ideed toetas ka raamatu „Tee barrikaadidele“ autor Burtniekist pärit Dzintars Vītols

GPS: 57.536240, 25.405281

8. Ühtsuse väljak - Võidu väljak

Praegusel Ühtsuse väljakul olid kunagi erinevad nimed: Garnisoni väljak, Punane väljak, Võidu väljak. Seal toimusid garnisoni paraadid, laskurite miitingud, samuti ka kariloomade näitused ja turud. Varem rentisid maad selles kohas linna eraisikud, käsitöölised, kaupmehed - loomapidajad, seetõttu nimetati neid põlglikult "põldrätasteks". Nõukogude ajal kutsuti seda Võidu väljakuks ja 1. mail ning oktoobripühadel toimusid seal demonstratsioonid.

GPS: 57.536835, 25.406300

